

KULTUREN

Kv Botanicum 15

Fornlämning nr 73:1, Lunds stad
Lunds kommun, Skåne
Arkeologisk förundersökning 2014

KULTURMILJÖRAPPORT 2015:2
NICKLAS KRONROTH OCH AJA GULDÅKER
KULTURHISTORISKA FÖRENINGEN FÖR SÖDRA SVERIGE

Innehåll

Inledning	3
Fornlämningsmiljö	3
Tidigare arkeologiska iakttagelser.....	5
Genomförande och resultat.....	5
Sammanfattning	9
Administrativa och tekniska uppgifter	10
Referenser.....	11
Bilagor	11

Figur 1. Lunds medeltida stad, fornlämning 73, med platsen för undersökningen markerad med en röd stjärna.

Inledning

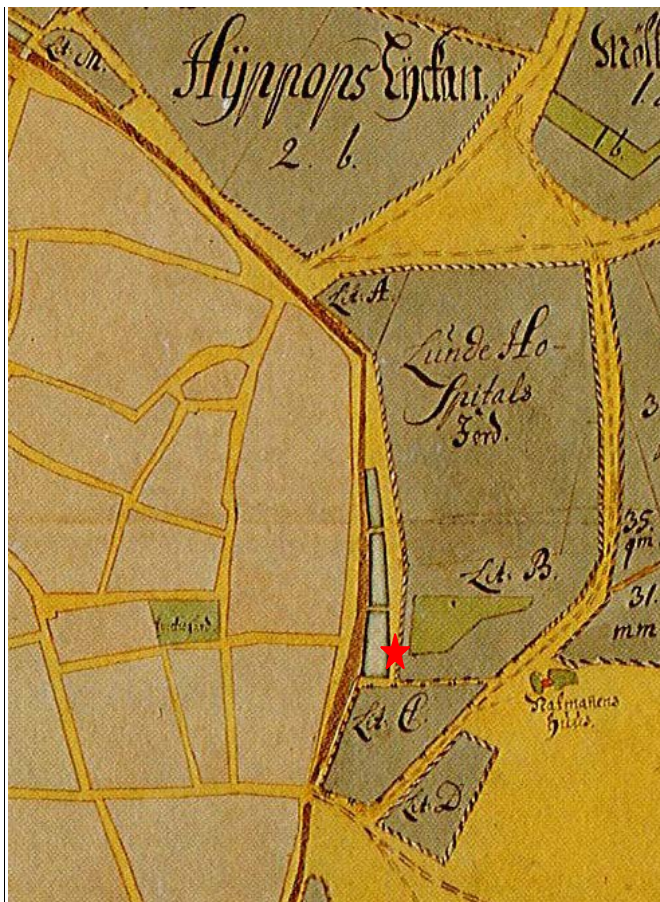
I samband med schaktning för en teleledning på kv Botanicum 15, i trottoaren mellan Östra Vallgatan och Botaniska trädgården samt tvärs över Östra Vallgatan, utfördes en arkeologisk förundersökning i form av en schaktningsövervakning enligt Länsstyrelsens beslut (Lst.dnr 431-19200-2014). Området för schaktningsarbetena var beläget både utanför det medeltida stadsområdet, öster om stadsvallen inom Lunds medeltida stadsäga, samt inom Lunds medeltida stad, fornlämning 73:1.

Fornlämningsmiljö

Botanicum består numera av en stor fastighet, men var tidigare uppdelad i flera tomter. Under 1700-talet bestod området av tre lyckor som alla var uppodlade. I den norra delen fanns "Lunde Hospitals Jord", och i korsningen Tunavägen – Östra Vallgatan fanns en privatägd lycka som ägdes av Sven Wachtknecht. Söder därom fanns ytterligare en privatägd lycka. Längs med Östra Vallgatan låg en allmänning med tre dammar, som i stort motsvarade läget för stadens medeltida stadsvall och vallgrav. Under 1800-talets

början styckades dammområdet upp i flera små tomter som bebyggdes med enkla lerklinade korsvirkeshus. Området kom att kallas "Krummalyckan" och beboddes till en början av drängar och arbetskarlar. Fram till år 1859 beboddes området av prostituerade kvinnor som inte tilläts bosätta sig innanför vallarna till staden (Bevaringskommittén 1988 s 238).

Flera byggnader uppfördes i området under 1860-talen, då Botaniska trädgården flyttades från Universitetsplatsen. Institutionen för fysiologisk botanik eller Botaniska laboratoriet uppfördes år 1889-91 och arkitekt till byggnaden var Herman T Holmgren som också ritade universitetshuset i Uppsala Bevaringskommittén 1988 s 238. I samband med byggnationerna utfördes omfattande schaktningsarbeten med handkraft.

Figur 2. Jean Bergmans karta över Lund år 1704 (André & Högstedt 1990 s 24). Platsen för den arkeologiska undersökningen är markerad med en röd stjärna.

Tidigare arkeologiska iakttagelser

Den arkeologiska kunskapen om stadsägan är låg och möjligheten att dokumentera kulturlagerstatusen och bevaringsgraden utanför vallarna är av stor vikt för förståelsen av den medeltida staden Lund och dess omgivande marker.

En arkeologisk förundersökning utfördes i norra delen av Botaniska Trädgården år 1956, då ett nytt växthus skulle byggas. Enligt arkivhandlingarna påträffades inga intakta medeltida kulturlager då schaktdjupet var ringa. Tillhuggen sten och en ekstock hittades ca 0,70 m under markytan, vilket troligen var rester efter en byggnad som funnits på platsen enligt 1853 års karta ritad av Gustaf Ljunggren (André & Högstedt 1990 s 69). I Kulturens LA-arkiv år 1956 finns uppteckningar att ett valnötsträd fortfarande stod kvar som en rest mitt på den tidigare gårdsplanen. Valnötsträdet hade varit gårdens vårdträd men överlevde gården.

I samband med ledningsdragningar genomfördes en arkeologisk schaktningsövervakning mellan Orangeriet, Agardhsdammen och kolhuset år 2012. Arbeten gjordes även öster om huset. Intakta välbevarade medeltida kulturlager dokumenterades öster om Agardhhuset, ned till ca 1,20 m under markytan. Moränleran påträffades inte, vilket indikerar omfattande kulturlager som resultat av ett långvarigt brukande av området (Guldåker 2012).

En arkeologisk schaktningsövervakning genomfördes våren 2014 i samband med schaktningar för en tillbyggnad samt ledningsdragningar. I området för den nya tillbyggnaden schaktades ner till en nivå av cirka 0,70 m under dagens marknivå. Välbevarade kulturlager från Botaniska trädgårdens anläggningsfas kring 1860-talet dokumenterades i den norra sektionen. Flera medeltida odlingslager påträffades på en nivå från 0,40 m djup och på 0,70 m djup framkom moränlera. Platsen har en lång period av odling bakom sig och vid aktuell undersökning påträffades medeltida och troligen efterreformatoriska odlingslager, samt ett tydligt skifte då Botaniska trädgården flyttades till platsen på 1860-talet (Guldåker 2014).

Genomförande och resultat

I samband med schaktning för en teleledning på Botanicum 15, i trottoaren mellan Östra Vallgatan och Botaniska trädgården (schakt 2) samt tvärs över Östra Vallgatan (schakt 3), utfördes en arkeologisk förundersökning. Ett ca 30 m långt schakt grävdes mellan fastigheten på Östra Vallgatan 14 och avslutet vid korset av Östra Vallgatan och Agardhsgatan (schakt 1).

Schakt 1 grävdes med en längd av ca 30,00 m västerut från fastigheten Östra Vallgatan 14 till trottoaren utmed Östra Vallgatan. Schaktet var ca 0,70 m brett och 0,50 m djupt. Schaktningen utfördes i ett äldre fjärrvärmeschakt och massorna bestod av sentida

återfyllningsmaterial som grus, sand och makadam. Fornlämningen berördes inte av ingreppet.

Figur 3. Schakt 1 grävdes från Östra Vallgatan 14 ut mot tomtgränsen mot Östra Vallgatan. Fotografiet är taget från öster.

Schakt 2 grävdes i trottoaren utanför murarna till Botaniska trädgården och ca 14,00 m norrut längs Östra Vallgatan. Schaktet var ca 0,70 m brett och grävdes till ett djup av ca 0,60 m. Mycket av massorna hade tillkommit som uppfyllnadslager, troligen för anläggandet av trottoaren. Ett kulturlager som tolkats som odlingslager framkom centralt i schaktet på ett djup av 0,60 m. Odlingslagret bestod av brun humös lera som var finkornig, fet, torr, kompakt och innehöll kalkfläckar, träkol och bränd lera. Odlingslagret dateras till medeltid.

Figur 4. Schakt 2 grävdes i trottoaren utanför Östra Vallgatan 14 längs med Östra Vallgatans östra sida. Fotografiet är taget från söder.

Schakt 3 grävdes över Östra Vallgatan. Ett ca 6,00 m långt, 0,70 m brett och 0,75 m djupt schakt grävdes tvärs över Östra Vallgatan. Ett kulturlager som påminde om moränlera framkom i schaktbotten. Dock var leran blandad och bestod av moränlera med inslag av grå lera. Leran har tolkats tillkommit i samband med anläggandet av den medeltida stadsvallen som en gång löpte i nordsydlig riktning i samma sträckning som Östra Vallgatan. Över det lagret låg mer sentida bärlager och hårdgöringslager för gatan. Schaktet fortsatte sedan mot norr för anslutning i korsningen Östra Vallgatan och Agardhsgatan. Ett kulturlager framkom på en nivå av 0,60 m under dagens marknivå och detta kulturlager var rikt på djurben och träkol. Kulturlagret har tolkats vara ett medeltida odlingslager och påträffades i norrsektionen samt i plan, men det var skuret av yngre nedgrävningar i väster, öster och söder.

Figur 5. Schakt 3 grävdes utmed Östra Vallgatan 41 samt tvärs över gatan mot Botanicum 15. Fotografiet är taget från söder.

Sammanfattning

Med anledning av schaktning för en teleledning i kv Botanicum 15, Lund, i trottoaren mellan Östra Vallgatan och Botaniska trädgården samt tvärs över Östra Vallgatan, utfördes en arkeologisk förundersökning. Ett ca 60 m långt schakt grävdes, i vilket det påträffades medeltida kulturlager i form av odlingslager i trottoarerna på båda sidor om Östra Vallgatan. Dels påträffades kulturlager som tillkommit då den medeltida stadsvallen anlades. De senare hade tillkommit då det grävdes för vallgraven och massorna som grävdes upp lades på hög och bildade den medeltida stadsvallen. Långa sträckor av markarbetena utfördes i sentida fyllningsmassor i rörschakt och schakt för brunnar. På schaktsträckan i Botaniska trädgården schaktades ca 30 m i tidigare schakt för fjärrvärme samt kabelschakt, ingreppet berörde inte fornlämningen.

Ärendet inkluderade från början enbart schaktning på kv Botanicum 15. I fält meddelades dock att det skulle schaktas även i trottoaren mellan Botaniska trädgården och Östra Vallgatan samt schaktning tvärs över Östra Vallgatan med koppling i södra hörnet av Agardhsgatan och Östra Vallgatan. I samråd med Länsstyrelsen lades förändringarna till ärendet.

Administrativa och tekniska uppgifter

Länsstyrelsens beslut, dnr	431-19200-2014	Fornlämning nr/art	RAÄ 73:1
Socken/stad	Lund	Socken-/Stadsnr	1298
Landskap	Skåne	Län	Skåne
Kommun	Lund	Trakt/kvarter/fastighet	Kv Botanicum 15
Typ av exploatering	Teleledning		
Uppdragsgivare	Eltel Networks Infranet AB		
Typ av undersökning	FU		
Ansvarig institution	Kulturen		
Fältarbetsledare	Niclas Kronroth		
Övrig personal	-		
Fältarbetstid	2014-09-22 – 2014-09-29		
Fälttid			
Arkeolog	16 h		
Maskin	-		
Undersökningens omfattning			
Yta	40 m ²		
Kubik	24 m ³		
Schaktmeter	-		
Kostnad för arkeologi			
Fältarbete	16x700=11 200 SEK		
Rapport	16x700=11 200 SEK		
Analyser	-		
Övrigt	-		
Summa:	22 400 SEK		
Kostnad övrigt			
Maskiner	-		
Bodar	-		
Övrigt	-		
Summa	-		
Summa, faktisk	22 400 SEK		
Summa, beslutad	Enligt löpande kostnad		
Fyndmaterial (förvaring m.m.)	Inga fynd tillvaratogs		
Arkivmaterial, förvaring	Kulturens LA-arkiv under fastighetsbeteckningen		
Ritningar, dokumentation	1 planritning skala 1:100, 1 sektionsritning skala 1:20		
Foto	8 digitala fotografier		
Analyser	-		
Övriga upplysningar	-		

Referenser

André, A & Högstedt, C. 1990. Kartornas Lund. 1580-talet till 1950. Gamla Lund Förening för Bevarande av stadens minnen. Årskrift 72. Lund.

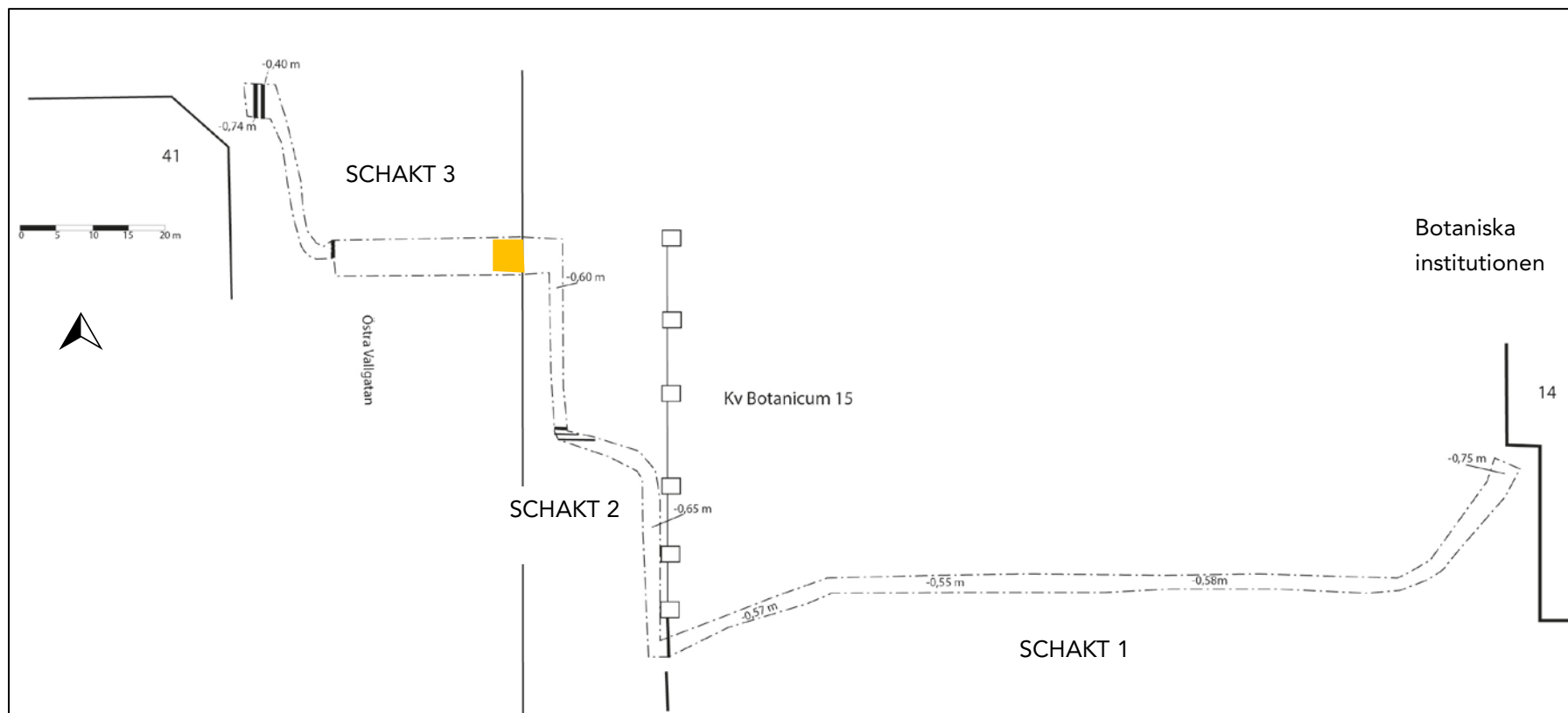
Bevaringskommittén. 1988. Lund utanför vallarna Del 1. Lund.

Guldåker, A. 2012. Botan M17:504, Lund. Arkeologisk förundersökning 2012. *Arkeologiska arkivrapporter från Lund, Nr 426*. Lund.

Guldåker, A. 2014. Kv Botanicum 15, Arkeologisk förundersökning FU 2014. *Kulturmiljörapporter 2014:33*. Lund.

Bilagor

1. Planritning

Bilaga 1. Planritning över området som schaktats. Den gula markeringen är stadsvallens position som påträffades på ett djup av 0,90 m under dagens marknivå.

Arkeologiska arkivrapporter från Lund har övergått i serien Kulturmiljörapporter fr.o.m. 2013.

I serien Kulturmiljörapporter har utgivits:

2014

- 2014:1 S:t Botulf 14, Lund. Antikvarisk rapport 2013-2014. Carita Eskeröd.
2014:2 S:t Peter 28, Lund, Ekska huset. Antikvarisk medverkan 2013. Carita Eskeröd.
2014:3 Innerstaden 2:1 – Västra Mårtensgatan. Arkeologisk förundersökning 2013. Nicklas Kronroth.
2014:4 Kv Paradis 51, Lund. Arkeologisk förundersökning 2013. Nicklas Kronroth.
2014:5 Innerstaden 2:1 – Västergatan, Trelleborg. Arkeologisk förundersökning 2013. Nicklas Kronroth.
2014:6 Innerstaden 2:1 – Stora Södergatan, Lund. Arkeologisk förundersökning 2013. Nicklas Kronroth.
2014:7 Lusthuset på Spydebergs Prästgård, Norge. Arkeologisk förundersökning 2014. Aja Guldåker.
2014:8 Kv Ängen 9, Lund. Arkeologisk förundersökning 2013. Gertie Ericsson.
2014:9 Kv Gärdet 10, Lund. Arkeologisk förundersökning 2013. Nicklas Kronroth.
2014:10 Kv Apotekaren 11 (fd 8), Lund. Arkeologisk förundersökning 2013. Gertie Ericsson.
2014:11 Kv Gatehusen 3, Östra Torn. Arkeologisk förundersökning 2013. Gertie Ericsson.
2014:12 Kv Toppen 1 och 2, Lund. Arkeologisk förundersökning 2013. Johan Wallin.
2014:13 Trädgården på Ner-Killingberg, Norge. Arkeologisk förundersökning 2013. Aja Guldåker.
2014:14 Kv Kulturen 24, Lund. Arkeologisk förundersökning 2012. Aja Guldåker.
2014:15 Kv Paradis 61, Lund. Arkeologisk förundersökning 2013. Gertie Ericsson och Nicklas Kronroth.
2014:16 Statarhus vid Korsbäcksgården, Östra Odarslöv, Lund. Byggnads- och trädgårdsdokumentation. Aja Guldåker och Carita Melchert.
2014:17 Kv Paradis 61, Lund. Arkeologisk förundersökning 2013. Aja Guldåker.
2014:18 Glädjen 15, Lund. Antikvarisk medverkan 2014. Carita Melchert.
2014:19 Kv Kulturen 24, Lund. Arkeologisk förundersökning 2013. Aja Guldåker.
2014:20 Borgeby 23:6, Lomma kommun. Borgeby slott porttornet. Antikvarisk medverkan 2014. Carita Melchert.
2014:21 Kv Svaneluckykan 2, Lund. Arkeologisk förundersökning 2013. Gertie Ericsson.
2014:22 Kv Katedralskolan 8, Lund. Karl XII huset. Antikvarisk medverkan 2014. Carita Melchert.
2014:23 Mölle 15:2, Mölle stationshus, Höganäs kommun. Byggnadsminnesutredning 2014. Henrik Borg och Carita Melchert.
2014:24 Lunds medeltida stad, Lund C - ESS. Geoteknisk undersökning 2014. Aja Guldåker.
2014:25 Kv Döbeln 2 och 3, Lund. Arkeologisk förundersökning 2013. Gertie Ericsson/Nicklas Kronroth.
2014:26 Flyinge 22:40, Flyinge kungsgård, Lunds kommun. Antikvarisk medverkan 2014. Carita Melchert.
2014:27 Västra Odarslöv 8:1 – Odarslövs kyrkogård, Lunds kommun. Arkeologisk förundersökning 2014. Nicklas Kronroth.
2014:28 Igelösa 26:1 – Igelösa Kyrkogård, Lunds kommun. Arkeologisk förundersökning 2014. Nicklas Kronroth.
2014:29 Borgeby 23:6, Lomma kommun. Borgeby slott porttornet. Antikvarisk medverkan 2014. Carita Melchert.
2014:30 Kv Kulturen 24, Lunds kommun. Herrehuset. Antikvarisk medverkan 2012. Carita Melchert.
2014:31 Kv Repslagaren 29, Lund. Arkeologisk förundersökning 2014. Gertie Ericsson.
2014:32 Klörups häradshäkte, Klörup 3:3, Trelleborgs kommun. Antikvarisk medverkan 2014. Henrik Borg.
2014:33 Kv Botanicum 15, Lund. Arkeologisk förundersökning 2014. Aja Guldåker.
2014:34 Kv Thomander 5, Lund. Arkeologisk förundersökning 2014. Nicklas Kronroth.
2014:35 Kv Svartbröder 9:25, Lund. Arkeologisk förundersökning 2014. Nicklas Kronroth.
2014:36 Kv Altona 1. Lund. Arkeologisk förundersökning 2014. Nicklas Kronroth.
2014:37 Kv Universitetet 1 mfl, Lund. Arkeologisk förundersökning 2014. Nicklas Kronroth.
2014:38 Kulturmiljöprogram Lunds kommun: Landsbygdens bebyggelse i Lunds kommun. 2013-2014. Carita Melchert, Daniel Melchert, Aja Guldåker, Gertie Ericsson.

2015

- 2015:1 Flyinge 22:49, Lunds kommun. Antikvarisk medverkan 2013-2014. Carita Melchert.
2015:2 Kv Botanicum 15, Lunds kommun. Arkeologisk förundersökning 2014. Nicklas Kronroth och Aja Guldåker.

